

Mieste buvo karšta, bet aš vis tiek dėvėjau lietpaltį. Man jis suteikė pasitikėjimo eiti į gatves ir ieškoti darbo, žinant, kad visas mano *curriculum vitae* tebuvo trumputis darbo spaustuvėje laikotarpis, neįgytas išsilavinimas ir nepriekaištingai iškrakmolyta padavėjos uniforma. Gavau darbą mažame itališkame restorane „Joe’s“ Taims aikštėje. Po trijų valandų buvau atleista, nes ant kliento tvido kostiumu išverčiau padėklą su veršiena ir parmezano padažu. Suprasdama, kad man niekada nepavyks tapti padavėja, uniformą – tik nesmarkiai suteptą – kartu su priderintais storapadžiais bateliais palikau viešajame tualete. Duodama man šią baltą uniformą ir baltus batelius, mama investavo visas savo viltis, kad man pavyks susikurti šiokią tokią gerovę. Dabar jie, palikti baltoje kriauklėje, atrodė kaip nuvytusios lelijos.

Brisdama per tirštą, psichodelinę Šv. Morkaus gatvės Ist Vili-dže atmosferą, buvau visai nepasiruošusi užgimstančiai revoliucijai. Aplink tvyrojo neaiški ir nerimą kelianti paranoja, įvairiausių

gandų srautas, pokalbių nuotrupos ir tokie pavadinimai kaip „Weathermen“, „Baltosios panteros“, „Juodoji galia“ ir „Electric Circus“.* Aš tiesiog sėdėjau ir, aplinkui tvyrant nuo marihuanos dūmų tirštam orui – galbūt dėl to mano prisiminimai apie tai tokie migloti, – mėginau viską suprasti. Ropščiausi per tankų kultūrinės sąmonės voratinklį, apie kurio egzistavimą net nenutuokiau.

Prieš tai gyvenau knygų pasaulyje, daugelis kurių buvo parašytos XIX amžiuje. Nors ir buvau pasiryžusi miegoti ant suoliukų, metro vagonuose ir kapinėse, kol susirasiu darbą, nebuvau pasiruošusi nuolatiniam alkui – jis mane ėste ėdė. Buvau liesas žmogelis, kurio medžiagų apykaita greita, o apetitas didelis. Romantika nesugebėjo nuslopinti poreikio valgyti. Net ir Baudelaire'ui reikėjo maitintis. Jo laiškuose pilna nevilties kupinų šūksnių, kaip jam norisi mėsos ir porterio.

Man reikėjo darbo. Pajutau didžiulį palengvėjimą gavusi kasininkės vietą vienoje iš „Brentano's“ knygynų tinklo parduotuvių aukštutinėje miesto dalyje. Man būtų labiau patikę tvarkyti poezijos skyrių negu mušti kasoje etninių papuošalų ir dirbinių kainas, bet mėgau apžiūrinėti įvairius niekučius iš tolimų kraštų: berberų apyrankes, kriauklių karolius iš Afganistano ir brangakmeniais inkrustuotą Budą. Labiausiai man patiko kuklus vėrinys iš Persijos. Jis buvo padarytas iš dviejų emaliuotų metalinių plokštelių, tarpusavyje surištų tvirtais juodais ir sidabriniais siūlais – tarsi koks

---

* „Weathermen“ – 1969–1977 m. Amerikoje veikusi radikalių kairiųjų organizacija, kuri protestavo prieš JAV karinius veiksmus užsienyje, visų pirma Vietnamo karą, ir vykdė sprogdimus bei kitas kampanijas; „Juodoji galia“ – politinis šūkis, nusakantis juodųjų ir juos palaikančių žmonių apsisprendimo teisę; „Baltųjų panterų partija“ – 1968 m. JAV susikūręs kraštutinės kairės, antirasistinis baltųjų amerikiečių politinis sambūris, solidarizavęsis su „Juodųjų panterų partija“ – revoliucinga juodųjų nacionalistų socialistine organizacija.

senovinis egzotiškas škaplierius. Jis kainavo aštuoniolika dolerių – tuo metu tai atrodė labai nemaži pinigai. Kai nebūdavo žmonių, jį išsitraukdavau ir, apžiūrinėdama kaligrafiškus rašmenis, išbraižytus ant violetinio paviršiaus, išgalvodavau įvairiausių šio vėrinio atsiradimo istorijų.

Netrukus po to, kai pradėjau dirbti „Brentano’s“, į parduotuvę užėjo vaikinai, kurių buvau probėgšmais sutikusi Brukline. Su baltais marškiniais ir kaklaraiščiu, dabar jis atrodė visai kitaip, tarsi katalikų mokyklos moksleivis. Paaiškino dirbantis „Brentano’s“ parduotuvėje žemutinėje miesto dalyje ir turintis kredito čekį, kurią norėtų išnaudoti. Ilgai viską apžiūrinėjo: karoliukus, figūrėles, turkio žiedus. Galiausiai pasakė:

– Noriu šito, – ir parodė į persišką vėrinį.

– Man jis taip pat labiausiai patinka, – atsakiau. – Primena škaplierių.

– Jūs katalikė? – paklausė jis.

– Ne, tiesiog patinka katalikiški daiktai.

– O aš vaikystėje patarnaudavau mišioms. – Jis man šyptelėjo. – Man patiko siūbuoti ladano smilkytuvą.

Džiaugiasi, kad jis išsirinko ir man patinkantį daiktą, bet skirtis su vėrinium buvo šiek tiek liūdna. Suvyniojusi ir padavusi jį, impulsyviai išpyškinau:

– Nepadovanokite jo jokiai kitai merginai, išskyrus mane.

Iškart pasijutau nejaukiai, tačiau jis nusišypsojo ir tarė:

– Gerai.

Jam išėjus pažvelgiau į tuščią vietą, kur anksčiau ant juodo aksomo gulėjo vėrinys. Kitą rytą šioje vietoje jau gulėjo kitas, daug įmantresnis papuošalas, bet jis neturėjo to paprasto persiško vėrinio paslaptingo.

Baigiantis pirmai darbo savaitei aš siaubingai badavau ir vis dar neturėjau kur eiti. Įpratau miegoti parduotuvėje. Kitiems išeinant iš darbo pasislėpdavau tualete, o kai naktinis sargas užrakindavo parduotuvę, permiegodavau ant savo apsiausto. Ryte tiesiog atrodydavo, kad labai anksti atėjau į darbą. Neturėjau nė cento, tad išnaršydavau bendradarbių kišenes, ieškodama monetų, kad iš smulkių prekių automato galėčiau nusipirkti sausainių su riešutų sviestu. Taip iškamuoja alkio aš tiesiog netekau žado, kai užmo-kesčio dieną negavau jokio voko. Niekaip neįstengiau suprasti, kodėl pirmos savaitės užmokestis turi būti užlaikomas, ir apsiverkusi nuėjau į rūbinę.

Grįžusi prie prekystalio pastebėjau parduotuvėje kiurksantį ir mane stebintį kažkokį tipą. Jis buvo su barzda, vilkėjo juostuotus marškinius ir švarką su zomšiniais lopais ant alkūnių. Viršinin- kas mus supažindino. Pasirodo, jis buvo kažkoks mokslinės fantastikos rašytojas ir norėjo nusivesti mane papietauti. Nors buvau jau dvidešimtmetė, galvoje vis dar aidėjo mamos perspėjimas niekur neiti su nepažįstamais. Tačiau galimybė pavalgyti mane ištirpdė ir aš sutikau. Vyliausi, kad jei tas veikėjas yra rašytojas, tai su juo viskas bus gerai, nors šiaip jis labiau priminė aktorį, vaidinantį rašytoją.

Nuėjome į restoraną „Empire State“ pastato papėdėje. Dar niekada neteko valgyti tokioje prašmatnioje Niujorko vietoje. Mėgi- nau užsisakyti ką nors ne itin brangaus ir pasirinkau kardžuvę už 5,95 dolerio – pigiausią meniu patiekalą. Vis dar matau, kaip pada- vėjas padeda priešais mane lėkštę su didele porcija trintų bulvių ir gabalėliu perkeptos žuvies. Nors buvau išbadėjusi, nelabai galėjau mėgautis maistu. Jaučiausi nejaukiai, nežinojau, kaip elgtis ir ko- dėl jis nusprendė su manimi papietauti. Regis, jis išleido dėl manęs daug pinigų, ir aš ėmiau nerimauti, ką tikisi už tai gauti.

Pavalgę ilgai ėjome miestu žemyn. Pasukome į rytus, į Tompkinso aikštės parką, ir prisėdome ant suoliuko. Aš vis rezgiau įvairius pabėgimo planus, o jis galiausiai pasiūlė eiti į jo namus išgeriti. Na štai, pamaniau, ta esminė akimirka, dėl kurios mane buvo perspėjusi mama. Nepajėgdama jam nieko atsakyti, desperatiškai apsidairiau ir pamačiau link mūsų einantį jaunuolį. Tarsi būtų prasišvėręs nedidelis ateities portalas ir iš jo, kaip atsakas į paauglės maldą, nužengė mano vaikiną iš Bruklino, išsirinkęs persišką vėrinį. Aš iškart atpažinau jo šiek tiek šleivoką eiseną ir susišiaušusias garbanas. Vilkėjo džinsus ir avikailio liemenę. Ant kaklo jam kabėjo karoliukų vėriniai – tikras hipis piemenėlis. Pribėgau prie jo ir sugriebiau už rankos.

– Labas, prisimeni mane?

– Žinoma. – Jis nusišypsojo.

– Padėk man, – puoliau kalbėti greitakalbe. – Gal gali apsimesti mano vaikiną?

– Aišku, – pasakė jis, tarsi mano pasirodymas visiškai nebūtų jo nustebinęs.

Nutempiau jį prie mokslinės fantastikos veikėjo.

– Čia mano vaikiną, – ėmiau berti vos atgaudama kvapą. – Jis manęs visur ieškojo. Dabar labai pyksta. Nori, kad tučtuojau eičiau namo.

Veikėjas nesuprasdamas pažvelgė į mus.

– Bėkim, – sušukau aš. Vaikiną sugriebė mane už rankos ir mes pasileidome per parką į kitą pusę.

Galiausiai uždusę įgriuvome į kažkieno prieangį.

– Ačiū, tu išgelbėjai man gyvybę, – pasakiau. Šią žinią jis sutiko suglumusia išraiška.

– Taip tau ir neprisistačiau, aš Patti.

– Mano vardas Bobas.

– Bobas, – pakartojau, pirmą kartą rimtai į jį įsižiūredama. – Nelabai tu man panašus į Bobą. Gal galiu tave vadinti Robertu?

Virš aveniu B leidosi saulė. Jis paėmė mane už rankos ir mes klaidžiojome po Ist Vilidžą. „Gem Spa“ parduotuvėlėje, esančioje šv. Morkaus gatvės ir Antrojo aveniu kampe, jis man nupirko gazuotą šokoladinį pieno kokteilį. Daugiausia kalbėjau aš. Jis tik šypsojosi ir klausėsi. Pasakojau jam vaikystės istorijas, pirmąsias iš daugelio: apie Stephanie, Sklypą ir tautinių šokių salę kitoje kelio pusėje. Pati stebėjaisi, kaip jaukiai ir kokia atvira su juo jaučiausi. Vėliau jis man pasakė, kad tąkart buvo apsinešęs nuo „rūgšties“.

Apie LSD buvau skaičiusi tik Anaïs Nin knygelėje „Koliažai“. Nieko nežinojau apie narkotikų kultūrą, kuri 1967 metų vasarą žydėte žydėjo. Apie narkotikus buvau susidariusi romantišką nuomonę ir laikiau juos kažkoku šventu dalyku, prieinamu tik poetams, džiazu muzikantams ir indėnų burtininkams. Robertas tikrai neatrodė pasikeitęs ar keistas, kokius aš įsivaizdavau apsinešusius žmones. Jis spinduliavo žavesį, buvo mielas ir šelmiškas, drovus ir globėjiškas. Mes vaikščiojom maždaug iki dviejų valandų nakties ir galiausiai beveik kartu pasisakėme, kad neturime, kur eiti. Abu iš to pasijuokėme. Bet buvo jau vėlu ir jautėmės pavargę.

– Regis, žinau, kur galime pernaktuoti, – pasakė jis. Ankstesnis jo kambario draugas buvo kažkur išvažiuavęs.

– Žinau, kur jis slepia raktus; manau, nesupyks.

Sėdome į metro ir nuvažiuome į Brukliną. Jo draugas gyveno nedideliame bute Veiverlio aveniu, netoli Pratto instituto. Mes nuėjome skersgatviu, po atšokusia plyta radome raktą ir įėjome į butą.

Vos įję vidun abu staiga susidrovėjome. Ne tiek, kad buvome vieni kartu, bet kad esame ne savo bute. Robertas labai stengėsi,

kad aš jausčiausi kuo jaukiau, o tada, nepaisant vėlaus meto, paklausė, ar nenorėčiau pažiūrėti jo darbų, sukrautų kambario gale.

Robertas viską išdėliojo ant grindų, kad aš galėčiau apžiūrėti. Čia buvo piešinių, graviūrų, be to, jis išvyniojo kelis paveikslus, kurie man priminė Richardą Pousette-Dartą ir Michaux. Susipynusiuose žodžiuose ir kaligrafiškoje eilutėje spinduliavo įvairialypė energija. Žodžių sluoksniais sukurti energijos laukai. Paveikslai ir piešiniai, regis, kylantys iš sąmonės.

Čia buvo ratilai, kuriuose susipynė žodžiai EGO, MEILĖ, DIEVAS, jungėsi su jo paties vardu ir, atrodė, savo plokščiame paviršiuje tai nutolsta, tai išsiplėčia. Žiūrėdama į juos, tiesiog negalėjau nepapasakoti Robertui apie savo vaikystės naktis, kuomet ant lubų regėdavau spinduliuojančias apskritas figūras.

Jis atvertė knygą apie tantrinį meną.

– Tokias? – paklausė.

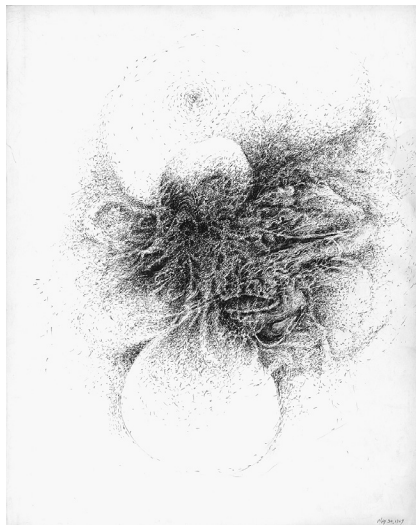
– Taip.

Su nuostaba atpažinau savo vaikystės dangiškuosius ratilus. Mandalas.

Itin didelį įspūdį man padarė Roberto piešinys, kurį jis nupiešė per Atminimo dieną. Dar nebuvo mačiusi nieko panašaus. Ypač mane nustebino jo data: Žanos d'Ark atlaidai. Ta pati diena, kai priešais jos skulptūrą pasižadėjau gyvenime ko nors pasiekti.

Aš jam apie tai pasakiau, o Robertas atsakė, kad šis piešinys simbolizuoja tą dieną jo paties priimtą sprendimą pasiaukoti menui. Nedvejodamas jis padovanojo piešinį man ir aš supratau, kad per šį trumpą laiką mudu kartu atsisakėme savo vienatvės ir pakeitėme ją abipusiu pasitikėjimu.

Mes peržiūrinėjome knygas apie dadaistus ir siurrealistus, o naktį užbaigėme pasinėrę į Mikelandželo vergus. Mudu be žodžių

Atminimo diena, 1967

sugėrėme vienas kito mintis, o auštant užmigome vienas kito glėbyje. Kai nubudome, Robertas pasveikino mane savo šelmiška šypsena, ir aš supratau, kad jis yra mano riteris.

Likome kartu, tarsi tai būtų savaime suprantamas dalykas, ir nebeatsitraukėme vienas nuo kito, išskyrus tada, kai reikėjo eiti į darbą. Apie tai nebuvo ištarta nė žodžio, viskas abiem buvo aišku ir be jų.

Ateinančias savaites mus priglauzdavo kilniaširdiški Roberto draugai, ypač Patrickas ir Margaret Kennedy'ai, kurių bute Veiverlio aveniu praleidome savo pirmąją naktį. Jie mums skyrė kambarį palėpėje, kur gulėjo čiužinys, ant sienų Robertas prilipdė savo piešinių, susuktus paveikslus sustatė į kampą, o aš teturėjau savo languotą lagaminą. Neabejoju, kad šiai porelei tapome nelengva našta, nes mūsų išgalės buvo labai menkos, o aš dar ir sunkiai bendravau. Mums išties pasisekė, nes vakarais kartu su Kennedy'ais dar ir sėdavome prie stalo. Mudu taupėme pinigų, kiekvieną centą metėme į bendrą fondą, kad patys galėtume išsinuomoti butą. Aš daug dirbdavau „Brentano's“, netgi per pietų pertraukas. Susidraugavau su bendradarbe Frances Finley. Ji buvo labai miela keistuolė, negana to – taktiška. Supratusi, kad kenčiu nepriteklių, ant darbuotojų rūbinės stalo plastikiniuose indeliuose palikdavo man naminės sriubos. Šie nedideli kilnūs poelgiai man labai padėjo ir sutvirtino mūsų ilgalaikę draugystę.

Gal dėl palengvėjimo galiausiai radus saugią priebėgą vakarais aš išsekusi ir emociškai išsunkta tiesiog nulūždavau. Nors niekada neabejojau savo sprendimu atiduoti kūdikį įvaikinti, dabar supratau, kad pagimdyti gyvybę ir nuo jos atsiplėšti nėra taip jau lengva. Tai buvo natūrali reakcija, tačiau tuo metu aš pasidariau paniurusi ir prislėgta. Taip dažnai verkdavau, kad Robertas meiliai praminė mane Permirkute.

Jis neišpasakytai kantriai taikstėsi su mano, regis, nepaaiškina melancholija. Turėjau mylinčius tėvus, galėjau grįžti namo. Jie būtų mane supratę, bet nenorėjau parkiūtinti panarinusi galvą. Jie turėjo savo bėdų, o su manimi dabar buvo palydovas, kuriuo galėjau pasikliauti. Robertui papasakojau viską, ką man teko išgyventi, – net nebuvo įmanoma to kažkaip nuslėpti. Buvau tokia smulki, kad vaiko nešiojimas tiesiogine to žodžio prasme sudarkė man pilvo odą. Mūsų pirmą intymumo akimirką pasimatė visi nesenai raudoni rumbai, skersai išilgai išvagoję man pilvą. Pamažu, padedama Roberto, pradėjau nugalėti savo milžinišką drovumą.

Kai galiausiai susitaupėme pakankamai pinigų, Robertas ėmė mums ieškoti vieteles. Rado butą trijų aukštų plytiniame pastate šalia Mirtl aveniu metro linijos ir visai netoli nuo Pratto instituto. Gavome visą antrą aukštą, kurio langai vėrėsi į rytus ir vakarus, tačiau man dar nebuvo tekę matyti taip klaikiai prišnerkštos patalpos. Sienos buvo išterliotos krauju ir visokiomis psichiškai nesveikomis keverzonėmis, plytelė prigrūsta panaudotų švirkštų, o šaldytuvus apaugęs pelėšiais. Robertas su šeimininku sudarė, kad pats išvalys ir nudažys butą, bet užtat sumokės užstatą tik už mėnesį vietoj privalomų dviejų. Nuoma kainavo aštuoniasdešimt dolerių per mėnesį. Sumokėjome 160 dolerių ir įsikraustėme į Hallo gatvės 160-ą namą. Toks sutapimas mums atrodė geras ženklas.

Mūsų gatvelė buvo maža, su žemais, gebenėmis apaugusiais plytiniais garažais, perdarytais iš arklidžių. Visiškai netoli buvo užkandinė, telefono būdelė, o Šv. Džeimso gatvės pradžioje – „Jake’s“ dailės reikmenų parduotuvė.

Laiptai į mūsų aukštą buvo tamsūs ir siauri su sienoje išmūryta arkine niša, bet buto durys atsivėrė į nedidelę saulėtą virtuvę. Virš

kriauklės pro langus matėsi didelis baltas šilkmedis. Miegamojo langai išėjo į gatvės pusę, o ant lubų XIX–XX amžių sandūros stiliumi buvo ištinkuoti medalionai.

Robertas mane užtikrino, kad šią patalpą pavėrs puikiais namais ir, laikydamasis žodžio, tikrai nuoširdžiai darbavosi. Pirmiausia plieniniu šveistuku nušveitė ir išplovė plytelę. Tada išvaškavo grindis, išvalė langus ir kalkėmis nubalino sienas.

Savo negausius daiktus sukrovėme būsimą miegamąjį viduryje. Miegojome ant savo lietais. Naktimis, prieš išvežant stambias šiukšles, eidavome daikteliauti ir stebuklingai radome viską, ko mums reikia. Žibintų šviesoje parsitempėme išmestą čiužinį, nedidelę knygų spintą, įmanomas pataisyti lempas, molinius dubenis, Jėzaus ir Madonos paveikslėlius ornamentuotuose skeldėjančiuose rėmeliuose ir nudėvėtą persišką kilimą mano kampui.

Iššveičiau čiužinį su soda. Robertas pataisė lempų laidus ir uždėjo joms pergamentinius gaubtus, kuriuos pats išpailė. Jis buvo labai nagingas, tas pats berniukas, kuris darė motinai papuošalus. Kelias dienas jis tvarkė karoliukų užuolaidą ir tada pakabino ją mūsų miegamąjį tarpduryje. Iš pradžių aš užuolaidų nelabai norėjau. Niekada nebuvau jų mačiusi, bet galiausiai jos visai pritapo prie šiek tiek čigoniškos mano prigimties.

Nuvažiavau į Pietų Džersį ir parsivežiau savo knygas su dražužiais. Kol buvau išvažiavusi, Robertas sukabino savo piešinius, o sienas uždengė indiškais audeklais. Židinio atbrailą papuošė religiniais atvaizdais, žvakėmis ir Mirusiųjų dienos suvenyrais, sudėliodamas viską tarsi šventus daiktus ant altoriaus. Galiausiai paruošė man darbo vietą – pastatė nedidelį stalą ir paklojo apspurusį stebuklingą kilimą.

Visus daiktus mes sudėjome drauge. Mano kelios plokštelės atsidūrė bendroje oranžinėje dėžėje kartu su Roberto. Mano žieminis paltas buvo pakabintas šalia jo avikailio liemenės.

Brolis man padovanojo naują adatą mūsų patefonui, o mama įdėjo į foliją suvyniotų sumuštinių su mėsos kukuliais. Mes juos valgėme ir klausėmės Timo Hardino, kurio dainos tapo ir mūsų dainomis, mūsų jaunos meilės išraiška. Mama taip pat atsiuntė mums ryšulį paklodžių ir pagalvių užvalkalų. Jie buvo minkšti ir pažįstami, blizgantys nuo ilgo naudojimo. Man jie priminė mamą, stovinčią kieme ir su pasitenkinimu žvelgiančią į sukabintus, saulėje plevėsuojančius baltinius.

Mano brangiausi daiktai voliojosi kartu su nešvariais drabužiais. Darbo kampe gulėjo bet kaip suversti prirašyti lapai, pelėšiais atsiduodančios klasikos knygos, sulūžę žaislai ir talismanai. Virš stalo, ant kurio išsidėliojau savo vienuolišką netvarką – plunksnas, rašalinę ir sąsiuvinius, – ant sienos sukabiniau Rimbaud, Bobo Dylano, Lotte's Lenyos, Piaf, Genet ir Johno Lenono nuotraukas.

Atvykdama į Niujorką pasiėmiau šiek tiek spalvotų pieštukų ir medinę piešimo lentelę. Nupiešiau merginą, buriančią sau ateitį prie stalo su išdėliotomis kortomis. Tik šį vieną piešinį ir turėjau parodyti Robertui – jam labai patiko. Robertas norėjo, kad pabandyčiau piešti ant gero popieriaus su gerais pieštukais, ir dalinosi su manimi savo priemonėmis. Ilgas valandas susikaupe dirbdavome greta vienas kito.

Turėjome nedaug pinigų, bet buvome laimingi. Robertas dirbo padieniu darbininku ir rūpinosi butu. Aš skalbiau baltinius ir dariau valgyti, nors maisto visada labai trūko. Netoli Veiverlio gatvės buvo itališka duonos parduotuvė, į kurią dažnai užsukdavome. Paimedavome kepalą vakarykštės duonos arba ketvirtį svaro senų sau-

sainių, kuriuos parduodavo už pusę kainos. Robertas mėgo saldumynus, todėl dažniausiai nugalėdavo sausainiai. Kartais pardavėja užmesdavo jų šiek tiek daugiau – į rudą popierinį maišelį sausainių su juostelėmis prikraudavo iki pat kraštų, draugiškai kraipydama galvą ir nepritariamai murmeldama. Greičiausiai ji suprato, kad tai visi mūsų pietūs. Pasiimdavome išsineštines kavos ir pakelį pieno. Robertas mėgo šokoladinį pieną, bet jis buvo brangesnis, todėl kas kart dvejodavome, ar verta leisti papildomus dešimt centų.

Turėjome savo darbus ir vienas kitą. Neturėjome pinigų koncertams, kino teatrams ar naujoms plokštelėms, bet vis leisdavome tas pačias, kurias turėjome. Klausėmės maniškės „Madam Butterfly“, atliekamos Eleanor Steber. „A Love Supreme“. „Between the Buttons“ [Neapsisprendęs]. Joanos Baez ir „Blonde on Blonde“. Robertas supažindino mane su savo mėgstamiausiomis – taip atlikėjai „Vanilla Fudge“, Timas Buckley’s, Timas Hardinas, taip pat albumas „History of Motown“ tapo daugelio mūsų bendrų džiugių vakarų fonu.

Vieną bobų vasaros dieną apsirengėme savo mėgstamiausiais drabužiais – aš su bitnikiškais sandalais ir apdriskusiomis skaromis, o Robertas su meilės karoliukų vėriniais ir avikailio liemene, – sėdome į metro traukinį iki Vakarų Ketvirtosios gatvės ir visą popietę praleidome Vašingtono aikštėje. Gėrėme kavą iš termosu, stebėjome turistų srautus, apsirūkėlius ir gatvės dainius. Įsijautusius revoliucionierius, dalijančius karą smerkiančias skrajutes. Šachmatininkus, sutraukiančius savo publiką. Visi puikiai sugyveno nuolatiniame žodinių diatribių, bongų ir lojančių šunų gaudesyje.

Nuėjome prie fontano, paties epicentro, ir viena pagyvenusi porėlė stabtelėjusi ėmė atvirai mus apžiūrinėti. Robertui patiko būti dėmesio centre ir jis meiliai spustelėjo man ranką.

Pirmas portretas, Bruklinas

– Ak, nufotografuok juos, – pasakė moteriškė savo suglumusiam vyrui. – Man atrodo, jie menininkai. Gal kada nors taps garsūs.

– Liaukis. – Vyras gūžtelėjo pečiais. – Jie tiesiog vaikai.

Lapai virto žalsvai burgundiškais ir auksiniais. Clintono aveniu rudu smiltakmenio namų prieangiuose atsirado išskaptuoti moliūgai.

Mes vaikščiojome naktimis. Kartais danguje matydavome Venerą. Tai piemenų ir meilės žvaigždė. Robertas ją vadino mūsų melsvąja žvaigžde. Jis bandė savo vardo paskutinę raidę „t“ rašyti kaip žvaigždę ir pasirašydavo mėlynu rašikliu, kad aš prisiminčiau.

Pradėjau jį pažinti. Jis visiškai pasitikėjo savo kūryba ir mani, tačiau nepaliaujamai nerimavo dėl mūsų ateities, dėl pinigų, dėl to, kaip mudu išgyvensime. Man atrodė, kad mes dar per jauni tokiems rūpesčiams. Buvau laiminga tiesiog būdama laisva. O jį nuolat slėgė praktiškosios mūsų gyvenimo pusės nežinomybė, nors aš kaip įmanydama stengiausi jo nerimą išsklaidyti.

Robertas ieškojo savęs sąmoningai ir nesąmoningai. Buvo ką tik pradėjęs naują transformaciją. Nusimetė karininkų mokyklos uniformą, kartu neteko stipendijos, atstūmė komercinį kelią ir tėvo lūkesčius. Būdamas septyniolikos žavėjosi „Pershing Rifles“*, jų varinėmis sagomis, nepriekaištingai išblizgintais batais, epeletais ir kaspinais. Jį traukė uniformos, lygiai kaip patarnaujant mišioms – altorius. Bet Robertas visada tarnavo ne Bažnyčiai ar savo šaliai, o menui. Jo karoliukai, džinsai ir avikailio liemenė simbolizavo ne aprangą, o laisvės išraišką.

---

* 1884 m. įkurta sukarinta studentų organizacija, veikianti keliuose JAV universitetuose.

Po darbo susitikdavome žemutinėje miesto dalyje ir eidavome pro gelsvas Ist Vildžo šviesas, pro „Filmore East“, „Electric Circus“ ir „Five Spot“ – pro tas vietas ėjome ir per pirmąjį savo pasivaikščiojimą.*

Buvo nuostabu vien stovėti priešais pastatą, kuriame kažkada veikė šventasis „Birdland“ klubas, palaimintas Johno Coltrane'o; arba „Five Spot“ Šv. Morkaus gatvėje, kur dainuodavo Billie Holiday, kur Ericas Dolphy's ir Ornette'as Colemanas, tarsi kokie žmo-giškieji atidarytuvai, atvėrė žmonėms džiazą pasaulį.

Užėiti į vidų neturėjome pinigų. Kitomis dienomis lankėme meno muziejus. Pinigų užtekdavo tik vienam bilietui, todėl vienas iš mūsų eidavo vidun, apžiūrėdavo eksponatus ir tada nupasakodavo kitam.

Viena tokia proga mes nuėjome į palyginti naują „Whitney“ muziejų Aukštutiniame Ist Saide. Buvo mano eilė eiti ir aš nenoriai įėjau į vidų be Roberto. Dabar jau nebepamenu pačios parodos, tačiau atmintyje išliko vaizdas, kaip pro vieną iš muziejaus unikalių trapecinių langų stebėjau lauke apačioje Robertą, kuris atsirėmęs į automobilių stovėjimo aikštelės automatą rūkė cigaretę.

Jis palaukė manęs, o kai patraukėme link metro, tarė:

– Kada nors mes eisime kartu, o viduje bus mūsų darbai.

Dar po kelių dienų Robertas nustebino mane nusivesdamas į pirmą mūsų kino filmą. Kažkas darbe atidavė jam du bilietus į „Kaip aš laimėjau karą“, režisuotą Richardo Lesterio. Šiame filme Johnas Lennonas vaidino svarbų vaidmenį – kareivį Gripvido. Man buvo labai įdomu pamatyti Johną Lennoną, o štai Robertas visą filmą man ant peties pramiegojo.

---

* „Filmore East“ – 1968–1971 m. Niujorke veikusi koncertų salė, kurioje vyko daugybė garsių roko koncertų; „Five Spot Café“ – 1955–1967 m. Niujorke veikęs garsus džiaz klubas.

Roberto ne itin domino kinas. Jo mėgstamiausias filmas buvo „Splendor in the Grass“[†]. Vienintelis, kurį dar pasižiūrėjome tais metais, buvo „Boni ir Klaidas“. Robertui patiko filmo pristatymo frazė: „Jie jauni. Jie išsimylėję. Jie plėšia bankus.“ Per tą filmą Robertas neužmigo. Priešingai, jis verkė. O grįžus namo buvo neįprastai tylus ir į mane žvelgė taip, tarsi būtų norėjęs be žodžių perduoti man visus savo jausmus. Tame filme jis išvelgė kažką apie mus, bet aš gerai nesupratau ką. Tada pagalvojau, kad apie jį dar nežinau visos begalybės.

Lapkričio 4-ąją Robertui suėjo dvidešimt vieneri. Aš padovanojau jam sunkią sidabrinę apyrankę, kurią radau lombarde Keturiasdešimt antroje gatvėje. Užsakiau joje išgraviruoti žodžius *Robertas, Patti*, mėlyna žvaigždė. Mūsų likimo mėlynoji žvaigždė.

Vakarą praleidome tyliai vartydami meno knygas. Mano kolekcijoje buvo de Kooningo, Dubuffet, Diego Riveros, taip pat viena Pollocko monografija ir krūvelė „Art International“ žurnalų. Robertas turėjo iš „Brentano’s“ išgytų didelių albumų apie tantrinį meną, Mikelandželą, siurrealizmą ir erotinį meną. Dar pridėjome naudotus Johno Grahamo, Gorky’o, Cornello ir Kitajo katalogus, kuriuos gavome už mažiau nei dolerį.

Mūsų labiausiai branginamos knygos buvo apie Williamą Blake’ą. Aš turėjau labai gražią knygos „Nekaltybės ir patyrimo dainos“ faksimilę ir dažnai prieš einant miegoti iš jos skaitydavau Robertui eilėraščius. Taip pat turėjau pergamentinį Blake’o rinktinį

---

† Pagal Williamo Inge’o scenarijų Elia Kazano 1961 m. pastatytas filmas apie dviejų jaunų žmonių meilę, kurią sudarkė senamadiškas auklėjimas ir moralė.

raštų leidinį, o Robertas – „Trianon Press“ išleistą poemą „Miltonas“. Abu gėrėjomės Blake'o brolio Roberto, mirusio jaunystėje, portretu ir tuo, kaip jis buvo pavaizduotas su žvaigžde prie kojos. Mes perėmėme Blake'o paletę kaip savo – rožiniai, kadmio ir samanų atspalviai, rodės, skleidė šviesą.

Vieną vėlų lapkričio vakarą Robertas grįžo namo sukrėstas. „Brentano's“ parduotuvė turėjo šiek tiek graviūrų parduoti. Tarp jų buvo viena, atspausta iš knygos „Amerika: Pranašystė“ originalaus spaudo, ant jos vandens ženklais buvo užrašyta Blake'o monograma. Robertas išėmė ją iš aplanko ir įsikišo už kelnių klešnės. Bet jis nebuvo sutvertas vogti, neturėjo vagystei tinkamos nervų sistemos. Tiesiog pasielgė impulsyviai, nes mudu nepaprastai mylėjome Blake'ą. Į dienos pabaigą jis pradėjo panikuoti. Ėmė vaizduotis, kad visi jau jį įtarinėja, todėl nėrė į tualetą, išsitraukė iš už klešnės graviūrą, suplėšė ją į skutelius ir nuleido į unitazą.

Pastebėjau, kaip Robertui pasakojant istoriją jam drebėjo rankos. Lauke lijo ir nuo jo vešlių garbanų varvėjo vanduo. Balti marškiniai buvo peršlapę ir prilipę prie kūno. Kaip ir Jeanas Genet, Robertas buvo visai niekam tikęs vagis. Genet buvo pagautas ir patupdytas į kalėjimą už tai, kad vogė retas Prousto knygas ir šilko rietimus iš marškinių siuvyklos. Vagys estetai... Įsivaizdavau Roberto siaubą ir triumfą, kai Blake'o graviūros gabalėliai nugarmėjo į Niujorko kanalizaciją.

Pažvelgėme į susikibusias savo rankas. Giliai atsibusome, pripažindami savo bendrininkavimą – ne vagystėje, bet sunaikinant meno kūrinį.

- Bent jau jie niekada jo negaus, – tarė jis.
- Kas tie „jie“? – paklausiau.
- Visi, kas ne mes, – atsakė jis.